

УДК: 336.143.2

**СИСТЕМА ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ТА ЇЇ РОЗВИТОК
(НА ПРИКЛАДІ ВІДПОВІДНОГО БЮДЖЕТУ)**

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260319.109.421

Маренич О. М.*Харківський інститут фінансів Київського національного
торговельно-економічного університету*

Проведено аналіз ролі місцевих бюджетів в умовах ринкової економії, як одного з найбільш дієвих інструментів створення сприятливого фінансового клімату та забезпечення економічної рівноваги на мікрорівні. Досліджена проблема формування, виконання та пошуку шляхів вдосконалення системи доходної частини місцевих бюджетів з метою підвищення рівня соціально-економічного розвитку того, чи іншого регіону. Проаналізована залежність економічної та соціальної стабільності, належного рівень життя населення від правильного та послідовного здійснення бюджетного процесу (системи) на місцевому рівні. Проведено аналіз досягнення реальної самостійності місцевих бюджетів, забезпечення фінансування в повному обсязі як власних повноважень, так і повноважень, що передаються на місцевий рівень в процесі децентралізації, вдосконалення міжбюджетних відносин, підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів. Проаналізовані зміни до бюджетного та податкового законодавства та нові підходи до формування доходної частини місцевих бюджетів. Досліджено новий механізм бюджетного регулювання та вирівнювання, як інструмент вирівнюванні податкоспроможності місцевих бюджетів замість системи балансування. Проаналізовано сучасний стан доходної бази місцевих бюджетів в Україні на прикладі бюджету міста Харкова, досліджена роль місцевих податків і зборів в процесі формування доходної частини місцевих бюджетів. Зроблено порівняльний аналіз показників та структури доходної частини бюджету міста Харкова за 2015 – 2018 роки. Узагальнені результати процесу вдосконалення системи міжбюджетних відносин. Проаналізовані недоліки діючої сьогодні Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету). Запропоновані напрямки вдосконалення системи місцевого оподаткування для підвищення обсягу доходів місцевих бюджетів за рахунок власних джерел, найвагоміших з них є віднесення податку на доходи фізичних осіб до складу місцевих податків. Наведені принципи розвитку системи місцевого оподаткування в Україні, реалізація яких у майбутньому призведе до зміцнення доходної бази бюджетів органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: фінансова децентралізація; місцеві бюджети; фінансовий ресурс; система доходів; трансферти; міжбюджетні відносини

UDC: 336.143.2

SYSTEM OF LOCAL BUDGET REVENUES AND ITS DEVELOPMENT ON EXAMPLE OF THE APPROPRIATE BUDGET

DOI 10.30838/ P.ES.2224.260319.109.421

Marenich O.*Kharkiv Institute of Finance of Kiev National Trade and Economic University*

The analysis of the role of local budgets in the conditions of market economy as one of the most effective tools for creating a favorable financial climate and ensuring economic equilibrium at the micro level has been carried out. The problem of forming, executing and searching for ways to improve the system of income part of local budgets is investigated in order to increase the level of social and economic development of a particular region. The analysis of the dependence of economic and social stability, the proper standard of living of the population on the correct and consistent implementation of the budget process (system) at the local level is analyzed. The analysis of achievement of real autonomy of local budgets, full financing of both own powers and powers transferred to the local level in the process of decentralization, improvement of intergovernmental relations, increase of efficiency and efficiency of using budget funds are carried out. Changes in fiscal and tax legislation and new approaches to the formation of the revenue part of local budgets have been analyzed. A new mechanism of budget regulation and equalization has been explored as a tool for aligning local budgets' fiscal capacity instead of a balancing system. The present state of the income base of local budgets in Ukraine is analyzed on the example of the budget of the city of Kharkiv; the role of local taxes and fees in the process of forming the revenue part of local budgets is explored. A comparative analysis of the indicators and structure of the revenue part of the Kharkiv city budget for 2015-2018 is made. Generalized results of the process of improving the system of inter-budgetary relations. The shortcomings of the current formula for distributing intergovernmental transfers (equalization grants and funds transferred from local budgets to the state budget) are analyzed. The proposed directions for improving the system of local taxation to increase the volume of local budget revenues from their own sources, the most important of them being the deduction of personal income tax in local taxes. The principles of development of the system of local taxation in Ukraine, the implementation of which in the future will lead to strengthening the revenue base of the budgets of local self-government bodies.

Keywords: financial decentralization; local budgets; financial resource; income system; transfers; intergovernmental relations

Актуальність проблеми. Проблемі реформування системи фінансових ресурсів та забезпечення автономності органів місцевого самоврядування приділяється значна увага. В працях науковців та напрацюваннях практиків окреслені різні аспекти підвищення фінансової

самодостатності та ефективності місцевого самоврядування, включаючи сферу надходження податків та зборів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Питання формування місцевих бюджетів у контексті децентралізації фінансових ресурсів присвячені праці Пальчук В., Таукешевої Т., Даудової Г., Шевченко Н. та інших науковців, якими звернено увагу на переваги, недоліки та ризики, що пов'язані зі змінами податкового та бюджетного законодавства.

Проте формування системи оподаткування та оптимізація міжбюджетних трансфертів обумовлених введенням нових податків і субвенцій, а також перерозподілом доходів державного і місцевих бюджетів, потребує подальшого дослідження податкових надходжень до місцевих бюджетів.

Мета роботи є аналіз ролі місцевих бюджетів в умовах ринкової економії та аналіз змін до бюджетного та податкового законодавства, зазначити нові підходи до формування доходної частини місцевих бюджетів.

Викладення основного матеріалу дослідження. Зважаючи на перелік актів нормативно-правового забезпечення формування місцевих бюджетів, можливо зробити висновок про те, що в умовах сьогодення держава в цілому сформувала цілком належну законодавчу базу. Однак, така велика кількість різноманітних законодавчих актів характеризується невідповідністю, дискусійністю, та досить часто суперечливістю. Відповідно до цього, необхідно будувати бюджетне законодавство України на принципах відповідності Конституції України [1]. А саме: верховенство закону, єдині засади регулювання бюджетних правовідносин, належна правова процедура прийняття законів та введення їх у дію, контроль за їх дотриманням, встановлення відповідальності за їх порушення. Це повинно дозволити локалізувати існуючі проблеми у нормативно-правовій базі щодо формування доходів місцевих бюджетів. Також, це повинно усунути існуючі недоліки та дозволить вирішувати завдання, які пов'язані із мобілізацією доходів до місцевих бюджетів, відповідно до фінансових можливостей суспільства. Практика формування місцевих бюджетів в Україні свідчить про недостатність обсягів доходів для потреб виконання власних та делегованих повноважень органів місцевої влади, навіть в умовах бюджетної децентралізації. Тому, Бюджетним кодексом України регламентовано додаткове джерело доходів – трансферти [3].

Доходи місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки відіграють важливу роль при забезпеченні суб'єктів економіки фінансовими ресурсами. На цей час унікального значення набуває використання місцевого бюджету, як одного з найбільш дієвих інструментів створення сприятливого фінансового клімату та забезпечення економічної рівноваги на мікрорівні. Тому, одним з найголовніших питань сьогодення в Україні, які потребують розгляду та вирішення, є дослідження проблем формування, виконання та пошуку шляхів вдосконалення системи доходної частини місцевих бюджетів. Цей інтерес виникає тому, що саме місцевий бюджет характеризує рівень соціально-економічного розвитку регіону. Отже, від правильного та послідовного здійснення бюджетного процесу (системи) на місцевому рівні залежить економічна та соціальна стабільність, належний рівень життя населення.

Реформування системи державних фінансів України передбачає досягнення реальної самостійності місцевих бюджетів, забезпечення фінансування в повному обсязі як власних повноважень, так і повноважень, що передаються на місцевий рівень в процесі децентралізації, вдосконалення міжбюджетних відносин, підвищення ефективності та результативності використання бюджетних коштів [5].

Розширення доходної бази місцевих бюджетів, за рахунок переформатування податкових джерел, перегляду механізму бюджетного вирівнювання та введення нових трансфертів, сприяли збільшенню фінансового ресурсу органів місцевого самоврядування.

Позитивним аспектом впровадженої бюджетної децентралізації є визначення нового механізму бюджетного регулювання та вирівнювання, який полягає у вирівнюванні податкоспроможності місцевих бюджетів замість системи балансування. Механізм розрахунку базової дотації залежить від індексу податкоспроможності території, який визначається як співвідношення обсягу надходжень відповідного податку (податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток) на 1 жителя до середнього значення по Україні [2]. Якщо зазначений індекс території перевищує значення 1,1, то 50% обсягу перевищення спрямовується до державного бюджету у вигляді реверсної дотації, а 50% залишається у розпорядженні місцевої ради. Якщо даний показник менше 0,9, то базова дотація відповідному місцевому бюджету надається в обсязі 80%, але не до середнього по країні рівня, а лише до 0,9 цього показника. Якщо індекс податкоспроможності території знаходиться в межах 0,9 – 1,1, то місцевий бюджет не отримує дотації, але з нього і не

вилучають кошти до державного бюджету. Даний механізм стимулюватиме місцеві громади нарощувати власну доходну базу.

Зміцнення доходної бази місцевих бюджетів можливе шляхом децентралізації фіскальних функцій держави, а саме підвищення мотивації органів місцевої влади, закріплення за ними права на пошук власних додаткових джерел залучення фінансових ресурсів.

Впровадження з 2017 року програмно-цільового методу на місцевому рівні допомагає зміцнити та підвищити ефективність бюджетного процесу, передбачає формування й виконання бюджету на прикладі бюджетних програм головних розпорядників бюджетних коштів на довгостроковий та середньостроковий періоди. Метою програмно-цільового методу є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів і результатами їх використання на основі результативних показників (ефективності та якості).

На порядку денному в Україні стоїть подальше вдосконалення системи міжбюджетних відносин. На моє переконання, щодо цієї сфери, необхідно чітко розмежувати дохідні функції між рівнями влади. Потрібно розробити чіткі критерії оцінки зі здійснення контролю за формуванням й цільовим та ефективним використанням коштів місцевих бюджетів.

Проаналізувавши сучасний стан доходної бази місцевих бюджетів в Україні, можливо зробити висновок, що місцеві податки і збори в процесі формування доходної частини місцевих бюджетів відіграють другорядну роль[2]. Також, виявила суттєву залежність доходної частини місцевих бюджетів від рішень центральних органів влади. Така система потребує негайного та докорінного реформування, а саме, змінити підходи до формування доходної частини місцевих бюджетів та ставлення до місцевих податків і зборів. Наприклад, проведений розрахунок надходження податку на доходи з фізичних осіб з урахуванням змін перерозподілу (100% спрямовування до бюджету міста, в якому особа працює та (або) прописана) дозволить збільшити власні надходження міського бюджету майже на 40% та зміцнити фінансову незалежність місцевих бюджетів.

Отже, необхідно провести реформування місцевого оподаткування в Україні, потрібно враховувати конкурентні переваги та інтереси кожного окремого регіону, оптимізувати місцеве оподаткування, розширити базу місцевого оподаткування, розширити права органів місцевої влади щодо встановлення та стягнення місцевих податків та

зборів[6]. При формуванні дохідної частини місцевих бюджетів децентралізація фіскальних функцій держави, на мою думку, допоможе вирішити цілий комплекс існуючих на сьогодні проблем. Таких як, спрямування екологічного податку до загального фонду бюджетів та зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до бюджетів місцевого самоврядування на постійній основі.

Бюджетний процес ще недостатньо орієнтований на досягнення конкретних результатів, сьогодні триває процес удосконалення бюджетно-податкового законодавства, запропонований Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 01.04.2014 № 333-р [4]. Результати аналізу виконання міського бюджету на прикладі міста Харків впродовж 2015 – 2018 років (рисунок 1) підтверджують, що реалізація реформи міжбюджетних відносин сприяла підвищенню рівня фінансової забезпеченості місцевих бюджетів. Надходження до бюджету міста Харкова у 2018 році зросли проти 2016 року на 56,4%, за 2018 рік проти відповідного 2017 року – на 17,2%. При цьому, зростання надходжень відслідковується по всіх видах доходів. З 1 січня 2016 року відповідно до Закону України від 26 листопада 2015 р. № 836-VIII "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [2]. відносно зарахування окремих адміністративних зборів" органам місцевого самоврядування передані повноваження по наданню адміністративних послуг в сфері державної реєстрації прав на нерухоме майно та у сфері державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, реєстрацію місця проживання фізичних осіб. Ці кроки також збільшили надходження до місцевих бюджетів. Адміністративні штрафи збільшилися в 2018 році у порівнянні з відповідним періодом 2017 року на 64,3%.

Дотримання умов фінансової децентралізації вимагає застосування міжбюджетних трансфертів на всіх рівнях бюджетної системи України. Трансферти з державного бюджету залишаються вагомим інструментом фінансового розподілу та основним джерелом формування доходів місцевих бюджетів (рисунок 1). Функціональна спрямованість кожного виду міжбюджетних трансфертів визначається цільовим та адресним спрямуванням коштів з одного бюджету до іншого.

Подальша політика міста має бути спрямована на зменшення трансфертів з боку держави та підвищення рівня автономності місцевого бюджету за рахунок раціонального його наповнення місцевими

податками та зборами. Роль місцевих бюджетів повинна зростати і стати вагомим джерелом забезпечення потреб місцевого самоврядування.

Останнім часом склалася ситуація, що у структурі власних доходів загального фонду місцевих бюджетів понад 90% належить податковим надходженням. Водночас, у формуванні загальної суми доходів місцевих бюджетів з введенням освітньої та медичної субвенцій суттєво зросла роль трансфертів.

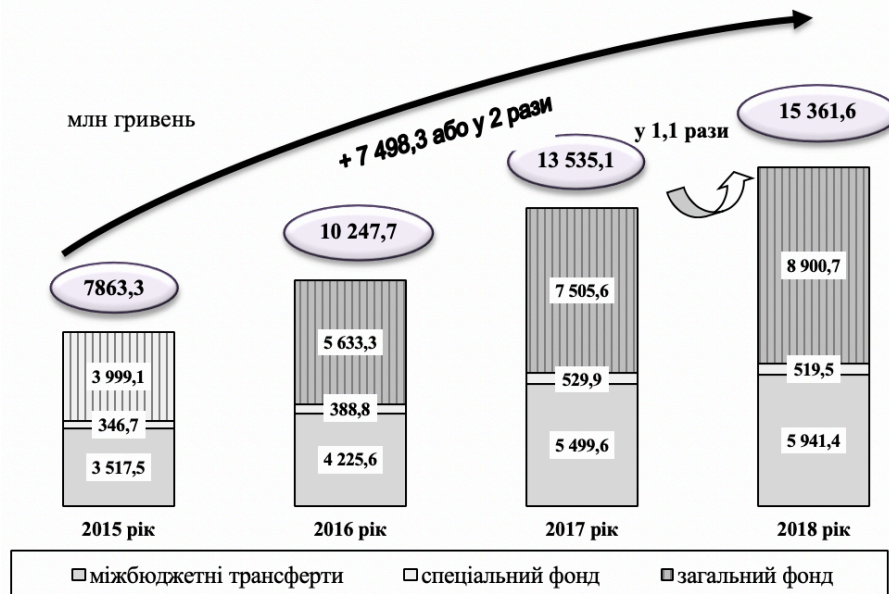

Рис. 1 Динаміка структури доходів бюджету міста Харкова
Джерело: побудовано автором за [8]

Доводиться констатувати, що така ситуація, з однієї сторони, не сприяє підвищенню рівня самодостатності місцевих бюджетів і дозволяє робити висновок про існування негативної тенденції до централізації фінансових ресурсів та звуженні ролі місцевих бюджетів регіонів у економічному житті України.

Цілком очевидно, що в силу того, що місцеві органи влади не можуть мати повної фінансової незалежності, тому й виникає потреба у їх додатковому фінансуванні, яке здійснюється за рахунок системи трансфертів. Трансфертна політика по-різному впливає на окремі показники соціально – економічного розвитку. Наукою доведено, що між обсягами міжбюджетних трансфертів і динамікою ВВП, доходами на душу населення і обсягами промислового виробництва існує обернена залежність. Це свідчить про недостатню ефективність використання отриманих дотацій на місцях. Така ситуація пов'язана з тим, що, по-перше, місцеві органи влади не несуть суворої відповідальності за неефективне використання отриманих фінансових ресурсів; по-друге, відсутні стимули до економічного розвитку підвідомчих територій,

оскільки розрив між доходами і видатками, який утворився внаслідок недостатнього обсягу власних надходжень, буде покрито за рахунок трансфертів з вищого бюджету [6].

Результати справлення доходів до місцевих бюджетів переконливо свідчать, що іноваційні підходи до реформування системи оподаткування і бюджетування взагалі враховують фіскальні інтереси місцевих бюджетів [7].

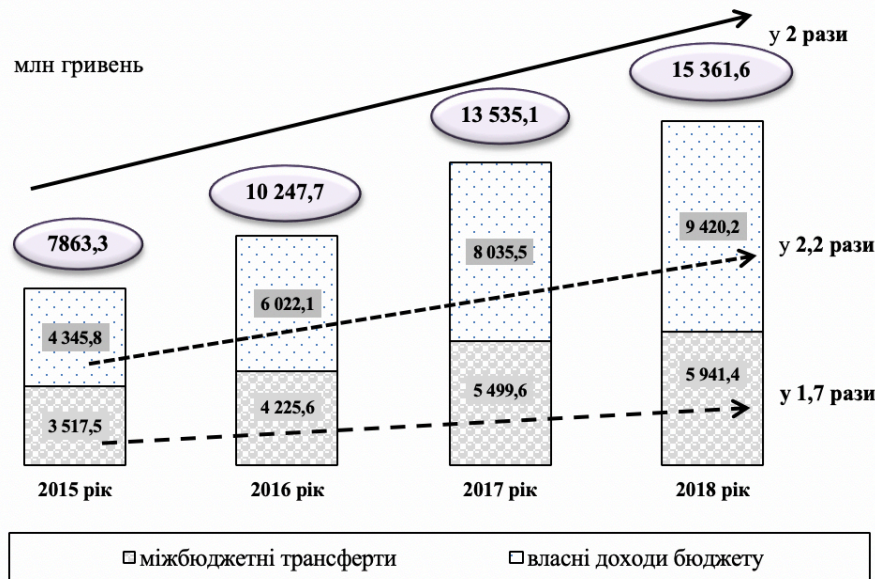

Рис. 2 Динаміка власних доходів і міжбюджетних трансфертів бюджету міста Харкова

Джерело: побудовано автором за [8]

Власні надходження (податкові та неподаткові), динаміка яких наведена на рисунку 2, ще не забезпечують значну частку надходжень до місцевих бюджетів [8]. На сучасному етапі вони поповнюються в основному за рахунок загальнодержавних податків та зборів. Ця система не дає місцевому бюджету проявити себе як самостійно функціонуючий елемент, тому потребує зменшення частки офіційних трансфертів та пошуку нових альтернативних варіантів наповнення бюджету від податку на майно, туристичного збору, збору за місця для паркування транспортних засобів, перерозподілу податків між бюджетами.

З іншої, діюча сьогодні в Україні Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання та коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) має ряд недоліків серед основних [7]:

1) часта і доволі суттєва зміна компонентів Формули, що погіршує можливість прогнозування місцевих бюджетів (у Формулу вносились

зміни в частині прогнозування доходів наступного бюджетного періоду – наприклад,

застосування методу «ковзної» середньої, від якої в подальшому відмовились);

2) нерівномірний розподіл міжбюджетних трансфертів між дрібними і великими територіальними громадами. Йдеться про те, що ця проблема стосується Формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між районними бюджетами та бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст та їх об'єднань. Якщо проаналізувати наявний стан, то різниця в чисельності населення в межах однієї групи адміністративно-територіальних одиниць, може бути дуже значною, що не дозволяє говорити про адекватність існуючої трансфертної політики. Доречно зауважити, що, Бюджетний кодекс України, який передбачає більш диференційований підхід до бюджетів міст обласного значення, міст районного значення, селищ та сіл, є більш реалістичним, ніж Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», в якому передбачені практично однакові повноваження для будь - якої сільської ради та Київської міської ради;

3) нераціональний територіальний устрій і не оптимізована мережа бюджетних установ. Справа в тому, що адміністративно-територіальні диспропорції нівелюють намагання справедливо розподілити обмежені, зазвичай фіксовані, бюджетні ресурси між нижчими ланками бюджетної системи, які здебільшого мають нераціональну мережу бюджетних установ (скорочення останньої заборонено Конституцією та законами України). При цьому місцеві органи влади не мають достатньої мотивації для покращення ситуації у своїх громадах, а переважно навпаки зацікавлені у збереженні існуючого стану справ.

Таким чином, зазначене вище призводить до повільного, але постійного зростання загального рівня дотаційності місцевих бюджетів та збільшення дисбалансів у розвитку регіонів. Диференціація економічного розвитку регіонів призводить до соціальних конфліктів та політичної нестабільності, як наслідок – тягар проблем, котрі нагромадились, позначаються на розвитку регіонів, в результаті – посилюється дисонанс між тими завданнями, що покладаються на місцеві органи самоврядування та місцеві органи виконавчої влади і їхніми фінансовими можливостями.

Таким чином, діюча на сьогодні в Україні система місцевих податків і зборів потребує постійного удосконалення. Тому для підвищення

обсягу доходів місцевих бюджетів за рахунок власних джерел, можна запропонувати наступні напрямки вдосконалення системи місцевого оподаткування:

1) віднесення податку на доходи фізичних осіб до складу місцевих податків;

2) запровадження ефективної системи оцінювання об'єктів нерухомості з урахуванням зарубіжного досвіду оподаткування при сплаті податку на нерухомість, відмінну від земельної ділянки, а також використання прогресивної ставки цього податку пропорційно зростанню ринкової вартості житла;

3) повернення до переліку місцевих платежів ринкового збору та податку на рекламу як ефективних інструментів зростання фінансової бази власних доходів місцевих бюджетів;

4) прорахування можливості зменшення частки трансфертів і збільшення частки цільових субвенцій у трансфертах з Державного бюджету України;

5) розширення переліку місцевих податків і зборів, які відображають політику органів місцевого самоврядування в галузі зайнятості, соціального захисту населення, захисту навколишнього середовища (наприклад, збори на прибирання й освітлення вулиць; збори на впорядкування парків, зон відпочинку, кладовищ; місцеві екологічні податки за забруднення повітря, водоймищ, лісів та інших природних ресурсів тощо).

Також, основою для перспективного розвитку системи місцевого оподаткування в Україні, на мою думку, стане дотримання таких принципів, як ефективність, справедливість, прив'язаність податків до місцевих видатків, гнучкість. Реалізація цих пропозицій у майбутньому призведе до зміцнення доходної бази бюджетів органів місцевого самоврядування.

Ефективність бюджетного процесу залежить від усіх її учасників, починаючи з планування, встановлення і затвердження ставок, поточного адміністрування та закінчуючи контролем за повною та своєчасною сплатою належних сум податків і зборів.

Дохідна частина міських бюджетів весь час знаходиться під прямим або непрямим впливом зовнішніх факторів. Від рівня платіжної дисципліни залежить повнота та своєчасність надходження до бюджету запланованих обсягів доходів. Податкова культура населення безпосередньо пов'язана з податковою дисципліною, впливає на рівень

ухилення від оподаткування, тінізації економіки, ефективність функціонування податкової системи в цілому. Стабільна податкова система створить сприятливий інвестиційний клімат [6].

Необхідно покращувати роботу щодо адміністрування податків і зборів. Окрім того, суспільство має бути свідомим щодо належної платіжної дисципліни. Тобто, рівнем податкової культури населення визначається повнота формування податкових надходжень бюджету.

Висновки. Таким чином, у вказаній статті розглянуті теоретично-нормативні аспекти формування місцевих бюджетів, проаналізовано роль, динаміку та структуру місцевих податків і зборів. На основі цього запропоновано сучасні напрями вдосконалення системи формування місцевих бюджетів для соціально-економічного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Податковий кодекс України №2755-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Бюджетний кодекс України. (№2456-VI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / схвалена Розпорядженням КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249350402>.
5. Бюджетна система : підручник/ на наук. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. –К.: Центр учбової літератури; Тернопіль: Економічна думка. 2012. - 871с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/10044/1/fedosov.pdf>.
6. Пальчук В. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації [Електронний ресурс] /В. Пальчук // Україна: події, факти, коментарі. – 2017. – № 6. – С. 41–51. – Режим доступу: <http://7nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr6.pdf>.
7. Даудова Г.В. Бюджетоутворюючі податки місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації /Даудова Г.В.// Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Видавництво ХарРІ НАДУ «Магістр», 2015, – Вип. 3 (50). – С. – 150-156.
8. Рішення 25 сесії Харківської міської ради 7 скликання від 27.02.2019 №1447/19 "Про затвердження звіту про виконання бюджету міста Харкова за 2018 рік". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.city.kharkov.ua>.

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Podatkovi kodeks Ukrainy №2755-17 [The Tax Code of Ukraine №2755-17]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
3. Biudzhetni kodeks Ukrainy №2456-VI [The Budget Code of Ukraine № 2456-VI]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
4. Kontsepsiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini / skhvalena Rozporiadzhenniam KМУ vid 1 kvitnia 2014 r. [Concept of Reform of Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249350402> [in Ukrainian].
5. Fedosova, V.M., & Yurii, S.I. (2012). Biudzhetna systema [Budget system]. Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian]. Retrieved from <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/10044/1/fedosov.pdf> [in Ukrainian].
6. Palchuk, V. (2017). Mistsevi biudzhety v umovakh finansovoi detsentralizatsii [Local budgets in conditions of financial decentralization]. Ukrayina: podiyi, fakti, komentari – Ukraine: Events, Facts, Comments, 6, 41-51. Retrieved from <http://7nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/ukr6.pdf> [in Ukrainian].
7. Daudova, H.V., (2015). Biudzhetoutvoriuiuchi podatky mistsevykh biudzhetiv v konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii [Budget-making local budget taxes in the context of fiscal decentralization]. Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and Practice of Public Administration, H.V. Daudova (Ed.) Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr» [in Ukrainian].
8. Rishennia 25 sesii Kharkivskoi miskoi rady 7 sklykannia vid 27.02.2019 №1447/19 "Pro zatverdzhennia zvituu pro vykonannia biudzhetu mista Kharkova za 2018 rik" [Decision of the 25th session of the Kharkiv city council of the 7th convocation dated February 27, 2019 No. 1447/19 "On approval of the report on the implementation of the budget of the city of Kharkiv for 2018"]. city.kharkov.ua. Retrieved from <https://www.city.kharkov.ua> [in Ukrainian].